

göre ise seksen altı yaşında 5 Cemâziye-lâhir 384 (17 Temmuz 994) tarihinde Horasan'da vefat etti.

Mâsercisî, Şâfiî mezhebinde İmam Şâfiî'nin ichtihadının bulunmadığı sahalarda onun usulüne uygun olarak ichtihad edebilecek ilimî seviyeye sahip olan ashâb-ı vüvûh arasında sayılmıştır. Mâsercisî'yi, Hz. Peygamber'e ulaşan icâzet zincirindeki hocaları içinde sayan Nevevî (I/1, s. 18), bazı konularda ona nisbet edilen ichtihadların Ebû İshak eş-Şirâzî'nin *el-Mühezzeb*'i ile kendisinin *Ravzatü't-ţâlibîn*'inde zikredildiğini belirtir (a.g.e., I/2, s. 212).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Âsım el-Abbâdî, *Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyye* (nşr. G. Vitestam), Leiden 1964, s. 100-101; Şirâzî, *Tabakâtü'l-fukahâ'*, s. 116; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk*, XV, 720-721; İbnü's-Salâh, *Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyye* (nşr. Muhyiddin Ali Necîb), Beyrut 1413/1992, II, 863; Nevevî, *Tehzib*, I/1, s. 18; I/2, s. 212-214; İbn Hallikân, *Vefeyât*, IV, 202; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm: sene 381-400*, s. 85-86; Safedî, *el-Vâfi*, Wiesbaden 1394/1974, IV, 115-116; Sübkî, *Tabakât* (Tanâhî), IV, 121; İsnevî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, Beyrut 1996, s. 365; Ebû'l-Fidâ İbn Kesir, *Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyyîn* (nşr. Ahmed Ömer Hâşim - M. Zeynühum M. Azeb), Kahire 1413/1993, I, 334-335; İbnü'l-Mülakkin, *el-İkdu'l-müzheb fi tabakâti hameleti'l-mezheb* (nşr. Eymen Nasr el-Ezherî - Seyyid Mühennâ), Beyrut 1417/1997, s. 63; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, I, 166; Süyûtî, *Hüsnü'l-muhâdara*, I, 313, 400; M. Hasan Heyto, *el-İctihâd ve tabakâtü müctehidî eş-Şâfi'iyye*, Beyrut 1409/1988, s. 169-170.

KEMAL YILDIZ

MASİSA

(bk. MİSİS).

MÂSİVÂ

(ماسوى)

Allah'tan başka her şey anlamında bir tasavvuf terimi.

Sözlükte "şey" anlamına gelen mâ ile "başka, gayr" anlamındaki sivâ kelimesinden türetilmiş bir tabir olan **mâsivâ mâsivallah**, **mâsive'l-Hak** şeklinde de kullanılır. Tasavvufta yaygınlığı sebebiyle çok defa mâsivâ demekle yetinilir.

Tasavvuf yoluna yeni girmiş veya bu yolda olmakla birlikte vahdet makamına erememiş sâlikler Hakk'ın varlığı (vücûd) ve Hakk'ın gayrinin varlığı (mevcûdât) olarak iki varlık görür. Hakk'ın gayri kabul edilen varlıklara tasavvufta mâsivâ adı verilir. Bu bağlamda Cenâb-ı Hakk'ın aha-diyyet mertebesinde sonraki bütün

mertebelerde ve âlemlerdeki zuhuru mâsivâdır. Ancak mâsivâ denildiğinde bu anlam değil şehâdet âlemi denilen âlem ve bu âlemde Hakk'ın gayriyet perdeleriyle zuhur ettiği yerler (mezâhir) anlaşılır. Buna göre evren, dünya, dünyadaki her şey, insan, insanın bütün ilgileri, yapıp etmeleri, zihnindeki sûretler ve bilgiler mâsivâ olarak nitelenir. Mâsivâ sayılan şeylerin taayyün itibarıyla Hakk'ın gayri olmakla birlikte bâtında Hakk'ın aynı olduğunu düşünen muhakkık sûfiler, sâlikleri Hakk'ın zâtına yöneltmek için bunların Hak ile kul arasındaki perdeler ve engeller olduğunu, tasavvuf yoluna giren kimsenin Hakk'a erebilmesi için bu perdeleri ortadan kaldırması gerektiğini söylemişlerdir. "Alâik" adı da verilen bu perdelerin ortadan kaldırılması, insanın gönlündeki ve zihnindeki Allah'tan gayri her şeyi silip atmasıyla mümkündür. Bazı sûfiler insanın gönlünü ilâhî tecellilerin yansıdığı parlak bir aynaya, mâsivâyı da yansımayı engelleyen tozlara benzetmiş, ilâhî tecellilerin yansımaları için aynanın tozlardan silinip temizlenmesini şart koşmuşlardır. Hüseyin Lâmekânî'nin, "Pâk eyle gönül çeşmesin tâ durulunca" mısraı bu görüşün bir ifadesidir.

Mal mülk, servet düşkünlüğü, büyülenme, gösteriş, haset vb. kötü huylar mâsivâ sayıldığı gibi ibadetler ve güzel ahlâkî davranışlar da mâsivâdır. Sûfiler keşf, ilham ve kerâmet gibi hususları da mâsivâ olarak görmüşler, bunlardan kurtulmanın güçlüğüne dikkat çekmişlerdir. Telvin halindeki sûfilerde mâsivâyâ karşı bir meyil olabilsen de temkin makamında olanlar gönüllerinde Hak'tan başkasına yer vermezler.

Tasavvufta güzel ahlâkî davranış ve hallerin genellikle üç mertebesinde söz edilir. Meselâ tövbenin üç mertebesi vardır. Birinci mertebede avam günahları için, ikinci mertebede havas günahlarının yanı sıra gâflet halleri için, üçüncü mertebede havassü'l-havas Allah'tan gayri her şey için tövbe eder ve artık mâsivâ akla gelmez (Kuşeyrî, s. 260; Herevî, s. 6, 7;). Öte yandan tövbe insanın fiili olduğundan o da mâsivâdır, tövbeden de tövbe etmek gerekir. Râbia el-Adeviyye, "Bizim tövbemiz tövbeye muhtaçtır" sözüyle bunu anlatmak istemiştir. Sûfilerin, "Ebrâra göre sevap olan işler Hak ile kurbiyet sağlamış olanlara göre günahdır" sözünün anlamı da budur. Tasavvufta "terk-i dünyâ, terk-i ukbâ, terk-i hestî, terk-i terk" diye özetlenen dört terk aslında mâsivâyı terktir.

Şiblî tasavvufu, "Kaygısız bir şekilde Allah'la olan birlikteliktir" veya, "Hiçbir olguyu ve yaratığı görmemektir" şeklinde tarif ederken mâsivâyâ takılıp Hak'tan uzak kalınmaması gerektiğine işaret etmiştir (Kuşeyrî, s. 554). Sûfiler, "İki nalını çıkar" meâlindeki âyeti de (Tâhâ 20/12), "Dünya ve âhireti terket" şeklinde yorumlamışlardır (Gazzâlî, *Mişkâtü'l-envâr*, s. 70); çünkü cennet ve oradaki nimetler de mâsivâ olup sûfinin muradı bunun ötesindedir. Hakk'a giden yoldaki en büyük engellerden biri sâlikin kendi varlığıdır. Mâsivâ olan bu engelin de kaldırılması (terk-i hestî) şarttır. Nitekim Bâyezîd-i Bis-tâmî'ye nefisini terkedip Hakk'a öyle gitmesi ilham edildiği kaydedilmektedir. Hüseyin Lâmekânî, "Vücûdumdur günâhım ol sebepten her gün âhım var" mısraında bu durumu anlatmıştır. Mutasavvif şairlerin divanlarında mâsivâdan kurtulmanın gereğine temas eden birçok şiire rastlanmaktadır.

Tasavvuf kaynaklarında tevhid konusu anlatılırken mâsivâyâ özellikle vurgu yapılmıştır. Sûfilere göre Hak Teâlâ hakkındaki insanın zihninde oluşan tasavvurlar, bilgiler, hayaller ve inançlar ne kadar mükemmel ve doğru olursa olsun mâsivâdır. Allah hakkındaki mârifet de böyledir. Zünnûn el-Misrî, "Allah hakkında zihninde her ne olursa olursun bil ki o Allah değildir, Allah ondan başkadır" sözüyle bu hususa işaret etmiştir.

Hakk'ın tecellilerini temaşa edip mest olan vefiler şair Lebîd b. Rebîa'nın "Allah'tan başka her şey bâtıldır" (*Divân*, s. 132) mısraını tasviple nakleden Hz. Peygamber'in (Buhârî, "Edeb", 90; Müslim, "Şif'r", 3-6) hadisine dayanarak mâsivâyâ fenâ ve zevâl gözüyle bakmış, "İki cihanda Allah'tan başka bir şey yok" sözünü sık sık tekrarlamışlardır (Gazzâlî, *İhyâ'*, IV, 252). Hak'tan gayri hiçbir şey görmeyen ve bilmeyen tevhid ehli için mâsivâ diye bir şey söz konusu değildir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Edeb", 90; Müslim, "Şif'r", 3-6; Lebîd b. Rebîa, *Divân*, Beyrut, ts. (Dâru Sâdir), s. 132; Serrâc, *el-Lümâ'*, s. 49, 52, 531, 538; Kelâbâzî, *et-Ta'arruf*, s. 131; Kuşeyrî, *er-Risâle*, Kahire 1966, s. 34, 260, 554, 583, 605; Hücvîrî, *Keşfü'l-mahcûb* (Uludağ), s. 171, 523, 602; Herevî, *Menâzil*, s. 6-7; Gazzâlî, *İhyâ'*, Kahire 1939, IV, 252; a.mlf., *Mişkâtü'l-envâr*, Kahire 1964, s. 70; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Medâricü's-sâlikin*, Beyrut 1983, III, 395; Lâmiî, *Nefehât Tercümesi*, s. 420; Ankarâvî, *Minhâcü'l-fukarâ*, Bulak 1256/1840, s. 86-93, 272-278; *el-Mu'cemü's-şûfi*, s. 621-622; Ahmed Avni Konuk, *Tedbirat-ı İlahiyye Tercüme ve Şerhi* (haz. Mustafa Tahralı), İstanbul 1992, s. 17, 24, 362.

SÜLEYMAN ULUDAĞ